

EKONOMİ, SİYASET VE DEMOKRASİ*

Prof. Dr. İZZETTİN ÖNDER**

Sayın Divan, Sayın Başkan, Sayın Genel Başkan, tüm değerli arkadaşlarım; KİGEM adına, öğretim elemanları sendikası adına hepinizi saygı ile selamlıyorum. Ayrıca beni buraya davet etmiş olmanızdan dolayı çok teşekkür ediyorum. Çünkü, böyle aydın bir topluluk önünde konuşmak hem heyecanlandırıyor, hem de bilgilendiriyor.

Çok fazla detaya girmeden hemen bir mutluluğumu ifade edeyim. Bazı yerlerde, bazı meslek örgütlerinde, hatta emekçi sendikalarında konuşma şansını elde ettiğimde bu kadar mutlu olamıyorum; çünkü o arkadaşlarımızın bu kadar bilinçli olmadığı yargısına varıyorum. Doğrusu çok acı, şimdiye kadar gördüğüm tek meslek örgütü bu, o anlamda sivil toplum örgütü de denebilir ama, bu tahkim konularına MAİ konularına, sisteme bakış açısı itibarıyla gördüğüm en radikal bir topluluk. Çok samimi söyleyeyim, bunu ben kafamda açıklayamıyorum. Çünkü, burada bir tutarsızlık var. Bir meslek örgütü olarak bunun böyle fazla olmaması gerektiği kanaatini taşıyorum. Bunu çok fazla açıklayamıyorum.

İkinci açıklamak istediğim; doğrusu birbirimizden ayrıldıktan sonra düşüncemize sizin de benim de salmamı istediğim konuda, sisteme yönelik eleştirilerinizi dinlediğimde- bazen şarkıcılar dinlersiniz, şarkı çok güzeldir fakat sesinde bir tatsızlık olabilir, hani yemeğin tuz eksikliği gibi, tuz olsa biraz daha iyi olabilir- işte öyle tutarsızlıklar olduğunu gördüm. Bu eleştirimi benim meslek hastalığıma verin samimi olarak

söylüyorum. Ben iktisatçıyım, iktisatçı olarak meseleye bakıyorum. Sizler ise eczacısınız, bu mesleği yapıyorsunuz dolayısıyla, belki çok daha açık olarak benim baktığım gibi bakmıyorsunuz tabii olaylara. Orada bir ufak tutarsızlık olduğu kanaatindeyim. Onu da müsaadenizle sizlerle tartışmak istiyorum.

Şu anda dünyamız üçüncü paylaşım savaşını yaşıyor. MAİ üçüncü paylaşım savaşının bir anayasasıdır. Dolayısıyla, üçüncü paylaşım savaşı artık topraklar üzerinde olmayacak, sermayeler arasında olacak ve biz şu anda onun acısını hissettik. Bütün konuşmalarda benim kafam oraya gönderme yaptı, onu nasıl hissettik, tam yakalayamadık. Bir kör adamın -burada bir şey var, bu galiba masa demesi gibi- ve ona yönelik mücadele yöntemleri geliştirilmeye çalışıldı. Bu gerçekten üçüncü dünya paylaşım savaşıdır. Güney Asya'nın çökertilmesi üçüncü dünya savaşının çok ciddi bir alan muharebesiydi zaten ve o güçlü devlet, güçlü sermaye ABD, o aşamada onu kazandı. Keza Sovyetler, üçüncü dünyanın ikinci alan muharebesiydi. O da kazanılma aşamasında. Saldırılan yerler de Güneydoğu Asya kriziyle Japonya idi, saldırılan ikinci yer de Almanya; çünkü bugün kapitalist dünyanın üç önemli merkezi ABD, Almanya ve Japonya'dır, bunların çevreleridir.

Önce şunu Anayasa gibi koyalım: sosyal olaylarda, sizler tıp olayında, eczacılık olayında tesadüfi bir şey olduğunu söyleyebilir misiniz? Yani, bir ilacın bileşiminde bir madde yoksa, o ilacı alan bir insanda olmayan maddenin

* TEB, 31. Dönem Merkez Heyeti 3. Bölgelerarası Trabzon toplantısında "Yönetici Eğitimi Programı" kapsamında Prof. Dr. İzzettin Önder'in verdiği "Ekonomi, Siyaset ve Demokrasi" konulu konferanstan alınmıştır.

** İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Öğretim üyesi.

sonuçlarını, olabilir diye bekleyebilir misiniz veya o madde varsa, o maddenin sonucunun çok büyük bir olasılıkla beklendiği halde ortaya çıkmaması, olabilir diyebilir misiniz, diyemezsiniz. Bir mühendis, bir doktor, bir eczacı bunları söyler; çünkü bunlar pozitif alanlardır. Sosyal alanlara geldiğimizde isteksiz düşünürüz, istiyoruz ki, her olayın bütünü böyle yürüsün, o fena da olmayabilir, eleştirilerimiz vardır; ama alt mekanizmalara da değinmek, onları değiştirmek istiyoruz. Bu ilişki mümkün değildir, yani matematiksel söylemem gerekirse, eğer y, x'in bir fonksiyonuysa, x'e hangi değeri verirsek y'nin değeri belirlenmiş olur artık. Hem x'e değer vermek, onu belirlemek hem de y üzerinde oynamak mümkün değildir, sosyal alanda da mümkün değildir.

Bugün üçüncü dünya savaşının çok minnacık bir alan muharebesini kazanan insanlara karşın kaybedildiği bir otelde yapıyoruz bunu. Bu otel, vidasına kadar dışarıdan gelmişse üçüncü paylaşım savaşında alan kaybetmişiz demektir, o sermayeye teslim olmuşuz demektir. Eğer böyle bir savaşta galip gelmek istiyorsak bunları hepimizin söylemesi, bunları paylaşmamız lazım. Böyle baktığım zaman çelişkiyi veya tuzsuzluğu şurada hissediyorum ben: İşte, hem kapitalist sistem biraz gitsin hem yönetmeliklere hâkim olalım, bu mümkün değil. Yönetmelikte hiçbir madde tesadüf olarak ortaya çıkmaz. Sendikalar Yasasının ilgisiz bir yerine şöyle bir madde koymuşlar "Sendikalar televizyon kuramazlar." Seslerini duyurmasınlar diye; yani bir cin kafa orayı yakalamış ve oraya o cümleyi koymuş. Bunların hiçbiri tesadüfi değildir, aynen doğa olayları gibidir ama yalpa yapar tabii. Güçler onu oraya buraya sürükler. Fakat anahatta kim galiptir ona bakmamız lazım. Müsaadenizle üçüncü dünya savaşında kimin galip olacağını anlatmaya çalışayım.

Bizim bildiğimiz harp topraklar üzerinde olurdu, o toprak, üzerindeki insanla bir millet oluşturur veya topluluk, vatan oluşturur. O topluluğun bir anayasası olur. Şimdi MAI sermayenin anayasası diyoruz. Anayasa ne demektir; Anayasa devleti kuran, devletin temel unsurlarını belirleyen ve bu kadar güçlü bir örgüte karşı vatandaşların haklarını koruyan temel yasadır. Burada devlet denen örgüte karşı bir sivil toplum örgütü anlayışı bağlamında vatandaşların hakları koru-

nuyor. Peki, MAI sermayenin anayasası derken ne demek istiyoruz; sermayenin çıkarlarını halka karşı koruyan anayasadır, temel madde budur. Oradan yeni bir devlet ortaya çıkmıştır, artık devlet kavramımızın değişmesi lazım.

Toprak, ne zaman niçin kutsal olmuştur; avcılık döneminde toprak kutsal değildi, insanlar armodu alıp yiyor, atıyor ve başka yere gidiyormuş. Şimdi biz aynı şeyi yapıyoruz. Bilinç altı biz hâlâ o dönemlerdeyiz aslında. Sonra tarım ve yerleşik dönem başlayınca toprak kutsal olmuş. Kutsallığı nereden geliyor; yerde ekmeği bulduğunda alıp öpüp alınına koyan insanı besliyor. Dolayısıyla, toprakta kuraklık başlayınca kutsallığını toprak kaybeder, nitekim kaybetmiştir de. Toprağın kutsallığı nereye kadar sürer; besleme gücüne ona bir mekan oluşturma gücüne kadar sürer. Bu, iki üretim faktörünün gücüdür; birincisi emektir, ikincisi toprak, tabiattır, fakat, artık bu bitmiştir ve bunun en büyük kanıtı nedir; 1980'de uygulanan politikalarla... Bugün bizim tarımımız niçin çöktü? Tarımda serbest ticarete geçtiğimizde -bunu da kasıtlı yaptılar, tesadüfi değildir- gördük ki biz Avrupa'yı sanayi ülkesi zannediyorken, Avrupa'nın peynirleri, etleri, yağ ve yumurtaları dağlar gibi birikmiş, hem de nüfusun %2-3'ü tarımda çalışarak; bizim nüfusun %40'ı tarımda. Bu ne demektir, artık sermaye üretiyor. O sütü de inek vermiyor, sermayeci inek veriyor veya sermayeli inek veriyor. Toprağı da sermayeli toprak veriyor. Dolayısıyla, bizde inek çok fazla olabilir, ama sütü vermiyor. İneğin miktarı mühim değil, ineğin verimliliği mühimdir; işte bunu yapan da sermayedir. Zenginleştirilmiş vitamin, zenginleştirilmiş sermaye kavramının içinde bugün artık teknoloji vardır. Teknoloji olmayan sermaye adi sermaye, basit B vitamini falandır.

Sayın Başkanımız, kooperatiflerin durumunun kötüye gittiğini söylediler, doğrudur, ama sisteme uygundur. Kooperatif ne demek; üreticinin üretim gücüyle tüketici rantlarını sömürme mekanizması arasına giren bir tıkaçtır, kooperatif onu engelliyor. Onun için, yapı kooperatifleri de bundan sonra kötü gider. MAI'de bununla ilgili hüküm var, kooperatiflerle ilgili değil, ama analogik olarak şu hüküm var, onun adı da en fazla tercihli ülke ilkesidir. MAI'deki hüküm şöyle: "**Bir yabancı sermaye, gittiği ülkede başka bir yabancı sermayeye bir avantaj**

sağlanmışsa ondan hepsi birden yararlanır." Buna, en fazla tercihli ülke ilkesi denmektedir. Bunu getirmelerinin sebebi, kendi aralarındaki rekabeti kaldırarak tüketici rantlarını, orada da ülke rantlarını maksimize etmek. Bunu benim anlayış biçimimde anlatırsam, Türkiye'ye gelecek bir Alman, sermayesi, Japon sermayesi varsa, biz, bunları birbirine vurdurarak "bir avantaj sağlayamayız. Çünkü, bunları birbirine vurdurma şansımız yok artık. Birilerine ne avantaj sağlıyorsak ona da sağlamak durumundayız. Bu ne demektir; bizim avantajımızı kendileri almış oluyorlar. Bugün firmalar onun için birleşiyor. Kooperatif araya giren bir tıkacıdır, bu tıkacı istemeyecektir.

Bizim dikkatli olmamız lazım. Öneri, öğüt vermiyorum, kusura bakmayın, sesli düşünüyorum. Ne olmamız lazım; bu sermaye muazzam gücüyle, sadece reklam değil, by-pass ederek firmalara girebilir ve onları kooperatiflerden koparabilir, kooperatifin zeminini, altını rahatlıkla oyabilir ve muhtemelen de bunu yapacaktır. Çünkü, kooperatif, muazzam bir sistemin, onun hâkim güçlerinin arasına girmiş çakıl taşıdır aslında. O, onu bir yerden sonra temizler, onun için sisteme bakmak lazım. Sayın Başkanın bu mücadelesini saygıyla karşılıyorum. Ben de destekliyorum, ama benim düşünce mekanizmam bunu böyle söylüyor; çünkü bu, sisteme aykırı bir şeydir. Sistem kapitalist sistemdir.

Arkadaşlar, kapitalist sistem ne demektir; biz iktisat sistemini uygulamıyoruz, iktisat sistemlerinden bir tanesi olan kapitalist sistemi uyguluyoruz.

İktisadi sistemi uyguluyoruz demek bir aldatmacıdır. O öyle bir mana veriyor ki, bu budur, başka da yoktur. İnsan ik ayaklı, iki gözlüdür. Yani, şu insan, bu insan diye kategori yok; ama, ekonomide vardır bu kategori. Biz kapitalist sistem uyguluyoruz. Kapitalizm şunu ifade eder; anamalcı. Tamam, bu kadar anladım ben, daha başka neyi ifade ediyor? Anamalcılık demek, o sistemin bütün üstyapı kurumlarını, bunun içinde kanun dahil, Meclis dahil, o ülkenin siyasal olarak inanç sistemi dahil, bütün düşünceleri dahil, hatta duygusal ilişkileri, sevgi ilişkileri dahil, o belirlirler. Bir yazlık ev düşünün, deniz bu tarafta, bu tarafta da balkon var, buradan da kapıdan giriliyor, baba da para kazanıyor, o evin annesi babası, bir kız bir de oğlan çocuğu var; o masa-

da akşam yemeği yiyecekler; kim nerede oturur, kafanızda yerleştirin. Anne bütün gün çalışmıştır, yemekleri hazırlamıştır; ama kapının yakınında bir yerde oturur, baba da; o duygusal sevgiyle evlendiği o adam, belki peşinden yıllarca koştuğu o adam nerede oturur, gözü gibi sevdiği çocuklarını nereye oturtur; kimisinin arkası denize dönüktür, kendisi denize karşı oturur; çünkü, rakısını öyle içecektir o. İşte bu sermayenin gücüdür. O kadar bir güç ki bu, aile ilişkisinde bile, en samimi, duygunun karıştığı ilişkide bile ortaya çıkan bir olaydır bu. Böyle baktığımız zaman kapitalizmi anlamaya başlıyoruz.

Demokrasi kitabını açsak, mesela Toktamış Ateş'i buraya çağırırsanız, Onun kitabına bakarsanız, demokrasinin ikiye ayrıldığını söyler. Bunlardan biri Batı tipi demokrasi; klasik, antik Yunan'dan başlayan demokrasi ki, bunun modern adı klasik demokrasi ya da Batı tipi demokrasi. Ötekisi merkezî demokrasi. Bu ayırım nereden ortaya çıkıyor dediğimizde, ekonomik kalıptan ortaya çıkıyor. Onun için, Sayın Başkanı kutluyorum, gerçi bir miktar fikir alışverişinde bulunuyoruz, fakat esas fikir kendilerinden çıktı, Sayın Domaç'tan. Ekonomi, politika, demokrasi birbirini tamamlayan, kavramlardır. Demokrasiyi konuşurken ekonomi dışında konuşmak tam bir aldatmacıdır; çünkü, demokrasi, bir üstyapı kurumu değildir. Yani, şu imajı halka verirsek büyük bir yanlış ve yalan söylemiş oluruz. Bizim yasalarımız kötü, bizim milletvekillerimiz kötü, biz kendimiz kötü insanlarız- despot deyin- bir eksikliğimiz var, biz onun için demokrat değiliz; bu, inanılmaz bir yalandır. Hata demiyorum, bu yalandır. Neden bu yalanı söylemeye yelteniyor bazı çevreler, özellikle aydın ve entellektüel geçinen çevreler? Halkımız görüyor, bazı bozukluklar var. Bu halka karşı dönüp de hiç bozukluk yok diyemezsiniz. Antidemokratik işler var, Manisa'da çocuklar olayı var, Meclis olayları var, güneydoğu sorunu var, hepsini görüyorsunuz. Bunlara kimse güllük gülistanlık diyemez. Dolayısıyla, bir kere bunu kabul etmek entellektüelin şanına yakışmaz. İyi güzel de halk bir şey bekliyor, hocam veya sayın aydın, bunun sebebi nedir; bunun sebebi ekonomidir dediği zaman çok yanlış yapmış olur o entellektüel aydın kişi; çünkü, o aydın kişi ekonomiden yararlanıyor, o ekonomide yararlanan kesimdir o, eko-

nomi onu besliyor; çünkü, o onun adamıdır. Eskiden güçlü insanlar, dört ayaklı ve bilinci çok düşük köpekleri kullanırlardı, köpek karşıdaki adama derhal saldırırdı, elindeki ufacık silahın ne iş göreceğini idrak edemezdi; ama, saldırılar şimdi öyle değil. Şimdi koruma iki ayaklılara verilmiş durumda. Bu iki ayaklı koruma böyle bir müdafaa yapmak mecburiyetinde. Yani, ekonomiyi katmadan; demokrasi bir üst yapı kurumu diye, yani bizim yasalarımız kötü, adalet çalışmıyor, çünkü bakanlığın yasası kötü falan diyemeyiz. Böyle bir şey olmaz. Ekonomi konuşmadan demokrasi konuşulmaz; hepsinin lokomotifidir ekonomidir.

Sayın Başkan, bu konuyu bana verdiğin için sizi kutluyorum. İşte bu kritere göre demokrasiler de ikiye ayrılmıştır. Bir tanesi klasik demokrasi, ötekisi merkezi demokrasi. Merkezi demokrasi şu anda bizim sorunumuz değil, çünkü öyle bir sistem uygulanmıyor. Eğer soru olursa, benim de gücüm yeterse tartışabiliriz; müsaadenizle onu ayırayım.

Toplumda bireylerin söz hakkı ya para gücünden kaynaklanmaktadır ya da oy gücünden kaynaklanmaktadır. Mantık şudur ki: ülkede yaratılan ekonomik faaliyetler sonucunda, yaratılan artı değer, yani neyi tükettiysen geriye kalanın üzerinde kim hâkim oluyorsa ya da hangi gruplar hakim oluyorsa politikaya da onlar hakimdir; yani, artı değer üzerinde mülkiyet hakkını kullananlar politik özelinde de mülkiyet hakkına sahiptir. İşte bu, bizi klasik demokrasiye götürecektir. Şimdilik bu tarifi atalım buraya, sonra bu konuya geleceğiz.

Merkezi demokrasi ise bu artı değer üzerinde, hiç kimsenin toplumda söz hakkı olmadan -hepimizin olsun bu çünkü, ulusal, toplumsal bir değerdir- bunun üzerindeki kararımızı ancak o zaman eşit oylarımızla verebiliriz; çünkü, artık para gücümüz yok. İşte bu da merkezî demokrasidir; ama, bu merkez bize yanlış anlatılıyor. Sanki merkezde üç tane adam bizim adımıza... Hayır, politik güçlerle orada karar mekanizmaları oluşuyor.

Gelelim ötekine. Arkadaşlar, bugün KESK'in yürüyüşü vardı. Yürüyüş niye var; memur maaşları için var. Ben anlamıyorum niye biz oy veriyoruz bu insanları seçiyoruz. En büyük görevlerinden biri bütçe yapmaktır. Bütçeyi yapmada yetkileri var mı; bütçenin %45'i faize gidiyor

bunda kimsenin söz hakkı yok. Bir kısmı maaşlara gidiyor, o da bütçenin %20'sini götürüyor. Temel altyapı yatırımları var.. Hareket alanı- çünkü siyasî manevra gerektirir- ben diyeyim 5, hadi 10 olsun; yani, koskoca bütçeden %10 bir hareket alanı için biz niye bu kadar masrafa giriyoruz ki. Kura çekeriz bu parayı nereye harcayalım diye; olabilir böyle bir şey. Birisi der ki, bu parayla kumarhane açalım; açarız, milletin bir tercihi de bu olabilir falan. %10 için oy verilebilir mi, verilemez.

İkinci bir örnek vereyim. Biz seçiyoruz, parlamentomuzun erki var, hakikaten erkleri var, yasa yaparlar. Biz niye bu kadar adama oy veriyoruz; çünkü parti disiplini denen bir şey var, bir partinin nereye oy vereceğini kütle olarak biliyorsak, bu kadar adama biz niye maaş veriyoruz ki? Madem karar böyle oluyor bunların başkanları girsin, orada 5 adam olsun, bir adam el kaldırdı mı 110 kişi için kaldırmış olsun ve biz de böylece 5 adama maaş vermiş oluruz. Onu da bir tarafa bırakalım. Bunların hepsi el kaldırıp kararlarını verdiler diyelim, şunu şunu yapacağım, bir hizmet ihdas edeceğiz diyorlar. Bunda erkleri var. Peki, bu erki uygulayabilmek için para lazım, o parayı vergi verenlerden almaları lazım. Bunun erkleri kendi özlerinden mi geliyor, yani erkle özü birleştirdiğimizde bunların özerklikleri var mıymış? Orada yok diyoruz. Çünkü, masada bir para babası oturuyor iki şey söylüyor: bu listeni ben göreceğim ve benim istemediğim şeyi yapamazsın diyor. İşte TÜSİAD'ın devletin asli göreve çekilmesi kavramı budur. Benim istemediğimi yapamazsın, bunun için para vermem diyor. İkincisi, hadi benim istediğimi de yaparsan sen, bir üniteye para harcayacaksın, bana da şu kadar faiz vereceksin, bunun sana maliyeti 1,5 üniteye gelecek diyor. Böyle bir devletin, böyle bir siyasal gücün özerkliği var mıdır? Erki vardır, ama bunun erki kendi özünden gelmemektedir.

Peki nasıl oldu da kapitalist devletler böyle oldu; biz, aptallıktan falan bugünkü duruma gelmedik. 1920'de çok ünlü bir Alman sosyal maliyecisi ünlü bir kitap yazmıştır. Ondandı yıllar sonra 1980'lerde ünlü bir Amerikalı maliyeci yine bir Maliye kitabı yazmıştır adı da "Devletin Malî Krizi". Bu bir organik ilişkidir. Bir çocuğu doğuruyoruz, pamuk gibi yüzü var okşamaya kıyamıyoruz, ama büyüyor çelik gibi sakallar çıkmaya başlıyor. Şimdi diyebilir miyiz, bu çocuk ne hata yaptı da bu sa-

kallar çıktı diye, bu organik bir gelişme. İşte devletin malî krizi de organik. Peki, Avrupa'da bu kadar var mı? Tabii var, bu aynen kanser gibi, kanser her bünyede başka türlü seyrediyor, Biz kapitalist sistemde merkeze dahil değiliz, perifer konumdayız, çevresel konumlu bir ülkeyiz. Euro bugünlerde düşüyor sebebi; İtalyan eski ünlü bir siyasetçi beyanat verdi "İtalya'da kamu açıkları artmaya başlayacak, İtalya muhtemelen Avrupa Merkez Bankasından çıkacak" dedi ve Euro düşmeye başladı. Maastricht Antlaşmasına "kamu açıkları %3,5'i aşmayacak" hükmünün konulması, bu açığın bunu aşma eğilimini göstermesinin en büyük kanıtıdır. Aşmıyorsa koymazsınız bunu. Dinsel kurallar da böyledir. Susayan insanın su içmesi çok büyük sevaptır diye bir dinsel, ahlaksal kural olur mu; ama ne olabilir, susayan insanın, karşısında başka bir susamış insan varsa, biraz susamasını bastırması, ona karşı bir şey uyandırmaması ahlak kuralıdır; çünkü o zorlayıcı bir şeydir. Aynı kurallar Maastrichtte de geçerlidir. Dolayısıyla, Avrupa'da da böyle bir tehlike var, ama onlar çok ileri, çok büyük birikim yapmışlar. Bugün onlar zayıflayınca kadar bizim belimiz çöküyor.

İki sene önce Alman sendikacılar buraya geldi, aynı hastalıklar, aynı semptomlar onlarda da var fakat dozları farklı. Onlar söyledi. "fakir eyaletlerde sınıflar kalabalıklaşmaya başladı, şu oldu bu oldu..." Benim o zaman da çok hoşuma gitti, çok güzel bir şey söyledim. Kusura bakmayın bir insanın kendisini methetmesi doğru değil; ama şöyle dedim "şu anlaşılıyor ki, gelişme yolunda biz sizi takip ediyoruz, daralma yolunda da siz bizi takip ediyorsunuz." Hakikaten biz felaket olduk onlar çok yavaş hissediyor. Kanser başlamıştır, önce adam kendisi teşhis eder, akşam ben soğuk aldım yahut da çok yedim der, iki ay sonra bunda bir şey var der doktora gider, doktor da ülser zanneder. Sonra anlaşılır ki kanserleşmiş; aynen ekonomi de böyle cereyan ediyor. Hadiseleri önce biz anlamıyoruz, aynen çevre kirlenmesi, kemik erimesi gibidir bu. Batı demokrasisi neden klasik Yunan'dan gelmektedir; Eflatun'un kitaplarını okuduğunuzda, toplumu sınıflandırıyor. Köleler var, ama onlar karışmayacak. O zaman sermaye bu boyutta değil. O zamanın sermayesi bilgelik. Felsefe çok önemli "toplumu bilge kişiler yönetsin, olmayanlar

yönetmesin" diyor. Aslında bu kuralı bugün biz de uygulasak faydası olur mu? Olmaz çünkü toplumun dinamikleri başka bir yerde. Bilge veya bilgeyle görülecek bir olay değildir bu politika. O ünlü filozoflar neden bunu söylemişler? Çünkü o zaman sermaye yoktu, yani o bilge kişinin kafasına koyacağı yöntemleri başka bir güç ters çeviremiyordu, aynen Cumhuriyet gibi. 1930'lardan itibaren devlet istediğini yapabiliyeydi kötü- bugün yapamıyor artık. Güney Kore aynı akıbete uğramıştır, muazzam bir bürokrasi vardır, Japonya böyledir ve muazzam bir bürokrasiyle kalkınmıştır. Onların bir MİT'i vardı. M bakanlık, I: Uluslararası, T: Ticaret, I: Sanayii, bunları birleştirmişler, yani uluslararası ticaret ve sanayi bakanlığı bütün Japon endüstrisini yönlendirmiştir. İşin garibi endüstri büyüyence, adamın büyümesi gibi, sakalları çıkınca artık anasının babasının lafını MİT'nin lafını, dinlemez oluyor, Japonya tökezlemeye başlamıştır.

Böyle baktığımızda, bizim demokrasimiz güce dayanıyor. Eflatun'unki gibi, oradaki güç bilgiydi, bizim demokrasimiz sermaye gücüne dayanıyor. Batı niye buna demokrasi diyor, onlar demokrat değil mi? Evet, bir miktar demokratlar, hele de ikinci paylaşım savaşından sonra, hatta ondan önceye liberalizmin ortaya çıktığı döneme gelelim, mesela İngiltere; Adam Smith'lerin ortaya çıktığı 1600-1700'lerde (bu iktisadın kuruluşudur) liberalizm diye öne çıkıyorlar. Üstelik de bu insanlar ahlak profesörüdür, mesela Smith ahlak kitabı yazmıştır. Bunların çoğu dinsel ailelerden geliyor. Bunlara değer veriyorum siyasal olmadığı sürece; ama, ona rağmen İngiltere, liberalizmi dillendirdiği ve bütün dünyaya yaymaya çalıştığı dönemde kendisi sömürgecilik yapmıştır. Ve Afrika'dan siyahları kendi ülkelerine götürmüş ve onları orada eşek gibi çalıştırmıştır. Avrupa'da futbol takımlarında o siyahların ne işi var? Avrupa ırkı siyah ırk değil ki, işte o dönemde çalıştırılan kölelerdir. Yani, liberalizmi söylediğinde kendisi içindi o, biraz da çevreyi aldatmacaydı, kölelik sistemini oturtmuştur. Daha o dönemlerde kapitalizmin ilk emperyalist aşaması böyle gelişmiştir. İngiltere'de kumpanyalar vardı, gemilerle köleleri getiriyor, işler yavaş gidince de, ailenizi özlemiştiniz diye götürüyorlardı, uyanıklar da İngiltere'de kaldılar, bizim Almanya'daki vatandaşlarımız gibi orada kaldılar. Kölelik sistemini

kurmuşlardır, öyle liberalizm falan yok.

Buradan İkinci Dünya Savaşı sonuna gelelim. Hâlâ sermaye güçlü, 1917'de bir devrim yapılmış, bir örnek ortaya çıkmış emekçiler için. Fabrikalarda makinenin başında bir arada çalışmak okul gibidir, fikir alışverişinde bulunurlar. Onun için, yuva açmaması lazım. Aileden sorumlu devlet bakanlıkları vardır. Çocukların ev içinde yetiştirilmesi gerekir ki, o ideolojinin mekanizmasıdır. Yuvada bunlar zehirli bir hocayla baş başa kalabilirler, arkadaşlarından yanlış bir şey öğrenebilirler falan. Mühim olan aile bunu korusun, aile çok kutsaldır, kutsanmıştır da. Böyle bir durumda sermaye üretim yapıyor.

Biz 1950'de hangi kafaya hizmetle liberal dış ticaret politikalarına geçtik? 8 sene sonra iflas ettik, ünlü Ağustos kararlarını aldık, 1958'de moratoryum ilan ettik, adamlar bize mal satacağı. Nereden bulacak bizim gibi akıllı insanları, vefakar insanları. Cebimize biraz para koyun, bu insanlar Batı'nın malını alsınlar. Beş sene evvel uyguladıkları yerli malı haftasında, armutlar yedik. O armutları yiye yiye biz, 1950'den sonra açıldık, onların bütün mallarını alır hale geldik. Bize o çok makbul oldu. O zaman bilmiyorduk, USA damgali silgi alırdık, kalem alırdık, İstanbul'da Japon mağazası vardı. Sermayenin buna ihtiyacı vardı. Kendi içinde neyi geliştirmek mecburiyetindeydi? Bu adamlara -kafasının arkasında bu aptalları diyor, ama ben size nezaket olsun diye adamlar diyorum- bir politik hak diye bir şey vereyim, ama güç bende olsun yine; çünkü benden vergi alacak, ama onlar biraz inansınlar, -parlamentar demokrasi budur- meclis yoluyla yasalar yapsınlar, benim izin verdiğim dozda sosyal demokrasiyi geliştirsinler. Sosyal demokrasi bir kölelik sistemidir, çünkü kendi başında bir sistem değildir. Sosyal demokrat bir köledir, efendisi ne yöne gitmesini isterse, ne kadar cebine para koyarsa o kadar gider. Şimdi sosyal demokrasi krizi de buradan geliyor zaten. Çünkü, efendisi geriye çekil diyor, böyle bir görevin yok senin diyor ve cebine para da koymuyor ve sosyal demokrasi şu anda krizde. Onun için sosyal demokrasiler de bir çözüm olamaz.

İkinci savaşta buna ihtiyacı vardı, çünkü ürettiği malı bize ve bütün diğer devletlere satacağı. O devletlerde bu politikaları geliştirecekti. Bizim politikalarımıza kimler hâkim oluyor? Toprak

ağalarıyla beraber olup bize satacağı, kendi halkına da satacağı. Onun için sosyal demokrasi lazım. Sosyal demokrasi ne demektir? Üretim araçları mülkiyetini katiyen gündeme getirilmeden İnsanların cebine para koyarak onlara o pazar imkânlarını açmak, insanları rahatlatmak, beynini bilincini bulandırmak.

Bugün Almanya bizden işçi aldı ve bugün Almanya'da 4 milyon işsiz var, Avrupa'da işsizlik oranı %11. Nerede hani kazanılmış haklar, hiçbirisi yok. Sosyal güvenlikte bizden bugün daha iyi. Bunu MAI ile bağlayayım. Alman örneğini ele alalım. Orada da sosyal güvenlik azaltıldı. Alman kendi işçisinden kaçıyor bize ya da Mısır'a. Fakat adam düşünüyor, kârını transfer ettiğinde karşısına, kapıdan kovduğu adam bacadan sosyal güvenlikle işsizlik sigortasıyla çıkıyor. Adam çıldırıyor tabii, ben de olsam ben de çıldırırım. Başka bir memleketeye gitmişsiniz gelip bir de sosyal güvenlik ödeyeceksiniz. Böyle saçmalık olur mu, tabii olmaz, sermayeye karşı bir saygısızlık, birikime karşı hatta. Sosyal demokrasi onun için bugün kepaze durumda; yani kendisinin kötü olmasından dolayı. Bizdeki farklı bir olay, Niye, ben adamı kovdum sen hâlâ karşımdasın. Niye, bu hakkım. Boş ver öyle hakkı, keseyim bunu. Fakat, başka bir konu var. Diyelim ki bir gün kesti; gece sokağa ben nasıl çıkacağım, ailem sokağa nasıl çıkacak. çocuğum okula gidecek, kaçırırlar. Ne yapacağım peki? MAI'e bir hüküm koyuyor "yatırımlar ülkeye gittiği zaman kilit eleman diye kendi elemanını da götürür, götürdüğün kendi elemanının aile durumu nedeniyle o devlet iş bulur." Bize, buraya adam gelip fabrika kuracak, biz de fabrika kuruldu diye bayram yapacağız, ondan sonra oradan adam gelecek buraya ve özel vatandaş statüsüyle. Bugün hiçbirimizin öyle sıfatı yok.

Şimdi biraz kafa teneffüsü yapalım. Ben çok eksper değilim bu sevgili Karadenizliler arasında. İki Karadenizli gitmişler Amerika'ya, bir tanesi New York'taki zafer heykelini görmüş "ben çok yoruldu, geri döneceğim" demiş, öbürü de "geldik zaten, burası" demiş. Karınları aç, orada bir ilan görmüşler "bir kızıl derili kafası getirene şu kadar dolar" diye. "Gel şimdi yatalım, yarın sabah birkaç kızıl derili yakaladık mı parayı alırız" demişler. Sabah güneş ağarırken sesler gelmiş, çadırdan bakmış ki Kızıl derililer dönüyorlar "uyy,

milyarder olduk" demişler. Şu anda bizim halimiz de bu, biz de milyarder olduk.

Bakın, parlamenter demokrasilerde parlamentoların, malı mülkü yoktur. Hâlâ biz- hangi akla hizmetse- ne diyoruz, devlet niye bunlara sahip diyoruz. Kimin devleti bu? Devlet bunlara sahip olmadığı dozda devlete sermaye sahip oluyor, Sermaye bizden çok akıllı. Şunun için akıllı; ne var ne yoksa almaya çalışıyor. Sadece bunlara el koymak için değil, el koymaya hevesli olmadıklarını gördük. İşte Uzanlar orayı aldı, Koç falan öyle hevesli değil. Başka bir amaçları var. Aynı vakıf okullarında olduğu gibi, vakıf okullarında para kazanmıyorlar, başka yerden kazanıyor, repoya para veriyorlar. Okuldan para kazanılır mı? İdeoloji kazanıyorlar, kafa kazanıyorlar. Nasıl Fetullah Efendi kendi askerlerini yetiştiriyor, bunlar da kendi askerlerini yetiştiriyor. Gayet açık ve nettir bu. Bu kadar niye istiyorlar, kendileri almıyorlar, ama devlete sat diyorlar. Kendileri alsalar anlarım bunu, alta başka bir olay var, hadise şu: devletin elinde üretim araçları olduğu sürece yarın eğer iktidar değişirse bir şekilde, bilemiyorum nasıl değişirse, devlet çok güçlü olur.

Size ben bir şey sorayım, eğer cevabını biliyorsanız lütfen.. ben bilmiyorum, alay falan etmiyorum. Bugün devlet borçlu olduğundan dolayı %100-130 civarında faiz veriyor, bu nominal, bunun reel 25-40 arasında değişiyor. Ortalamasını 30 diyelim. Herhangi bir özel banka gidiyor -o da %10'a gelmez- ama 10 diyelim, alıp getiriyor devlete veriyor, hiç parayı bile görmeden elektronik aktarımlarla inanılmaz para kazanıyorlar.

Peki, niye acaba bir bakan emir vermiyor Ziraat Bankasına, Emlak Bankasına, devlet bankasına "bu işi sen yapacaksın" diye? Bütün o bankalar çöker. Bilmiyorum ben bugün niye demiyor. İşte onun için bankaların özelleştirilmesi lazım. Bugün devletten para kazanıyorlar, sanayiye para verdikleri yok.

Merkez Bankası bağımsız olsun diyorlar. Hiç düşündünüz mü niye diyorlar; zaten bağımsız olamaz. Merkez Bankasının para basmasına ben de karşıyım, ben iktisatçıyım, enflasyon yapıyor. Bugünlerde daha da şiddetlendirecekler bunu. Muazzam bir borç var. Bir ara Tansu Çiller... -Ben onunla Oda arkadaşlığı yaptım- "İzzettin, bu

borcu monotize etsek ne olur; yani bir anda para basıp ödeyelim borcu" diyordu. Ne demektir bu, para basıp ödemek ne demektir? Alacaklılara para yerine pul ödemek demektir. Ödediğiniz zaman pul ödediniz. Pul değil de para ödemek için Merkez Bankasının hakimiyetini devletten dışarı çıkarmak lazım. Bizim bunları algılamamız lazım. Ben bu halkı hakikaten anlamıyorum ve sınırlanıyorum da. Sokaktaki simitçiye soruyorsunuz özelleştirilsin mi diye "Evet, özelleştirilsin" diyor. Sana ne özelleştirmeden, sen simitçisin bir kere. Böyle soytarırlık olur mu? Ama işte bu medyanın rolü. İşçi de böyle... Hiç unutmuyorum, bir televizyon kanalı verdi. İşçi maden ocağından çıkıyor, yüzü gözü kapkara bir adam, mikrofonu tuttular- belki para verdiler olabilir de- "Bunlar özelleştirilsin mi" diyor. "Özelleştirilsin abla" diyor. Böyle bir saçmalık olur mu?

DİSK bir seminer yapıyordu, ben de konuşmacıydım. Sermaye, sadece emekçilerin kol güçlerini yutmamış, bütün beyinlerini de yutmuş. İşçi kalkıyor "Efendim bizim için patron bir, ister devlet olsun, ister özel sektör olsun" diyor. Böyle bir saçmalık olur mu? Devlet sendikası yapıyor, sigortalı yapıyor hiç değilse, özel sektörde sigorta var mı? Ertesi gün kapıya koyuyor. Sendika lüks, onu kaldırırsın daha sigorta yok. Bu da sendika hem de devrimci sendika güya!... DİSK, TÜRK-İŞ falan da değil. Böyle bir bilinçsizlik ortamında demokrasiden falan söz edilemez.

Demokrasi bizim söz hakkımız ise (ben öyle algılıyorum) demokrasi bir söz hakkı ama, söz derken zenginleştirilmiş söz hakkı, aynen sizin ilaçlar gibi. Yani, benim sözüm etkili olacak, en azından başkalarıyla tartışmaya girebileceğim. İşte KESK'liler burada yürüdüler, yarın belki %15 zam alacaklar. Söz hakları yokmuş demek ki. Dikkate alınmıyorsa bu hareketleri, söz hakkı yoktur demektir. Kızılay'da emekçiler bir gece yattı, ben de onların yanındaydım, üç dört sene evveldi. Tansu Çiller Başbakanı, önce sıfır zam dedi- alay eder gibi başladı- sonra 12'de bağladı; demek ki, söz hakları yokmuş. Yani bağırarak söz hakkı değil, zenginleştirilmiş söz hakkı (yani dikkate alınacağı ben de) bu anlamda söz hakkı olabilmesi için gücün olması lazım arkada. Bu güç artık kitleler falan değildir, bu güç üretimden gelen güçtür. Teknoloji nedeniyle artık emekte

üretimden gelen güç yoktur. İşin kritik tarafı da budur. Bugün hâlâ var, bunu abarttım, ben de farkındayım, ama gidiş o yönde. Bundan otuz sene evvel ne kadar varsa azaldı, bundan otuz sene sonra çok daha azalacak. Bugün hâlâ var ama buna da aldanmamak lazım. Çünkü, İstanbul-Haydarpaşa'dan tren Kars'a gidiyor. Oralar soğuk, Erzurum soğuktur, geceler soğuktur. Ankara'da ürperme geldiyse, üzerime bir battaniye alayım; mesele o değil. Ya treni durdurmamız lazım veyahut da biz Erzurum veya Kars'a gidiyoruz deyip gayet açık ve net olmamız lazım. Şimdi üretimden gelen bir güç emekte yok artık. İki sebepten dolayı: 1. Üretim teknolojisi itibariyle yok. Üretim teknolojisi artık parçalanmıştır. Esnek istihdam denen olay budur. Üretim teknolojisinin parçalanması sadece insanın fabrikada bir araya gelmemesi anlamında değil, insanların ideolojileri değişik. İnsanlar, kendilerini en alt kademede dahi sömürülen kapitalist gibi hissediyor. Diyelim ki, bir kadına trikotaj makinesi veriyorlar, kadını daha çok sömürüyorlar. Ama kadın kendisini bağımsız hissediyor. Oysa fabrikada gömlekçi olduğunun bilincine varıyor. Artık bunlar yavaş yavaş büro işlerine girmeye başlıyor. Bu internet vesaire kurulduktan sonra, belki iki üç gün gelecek büroya, bütün işleri evden idare edecek. Bu, büro masrafından tasarruf olduğu gibi aynı zamanda bir araya gelmeyi de önüyor ve herkeste bütün atomize ünitelerde bir kapitalist bilinç geliyor; bir ben, benim bilinci, zaten bu felsefik olarak yayılıyor. Nedir, ferdiyetçilik, bireyselcilik. Bu insanlar biraz abartıyor "ben artık ferdim" ...Ben fert olsam ne olacak? Sen bir vatan-daşsın, fertsin, ama sömürülüyorsun onu söylemiyorlar kimseye. Yani fert yapılarak sömürülüyorlar. Fert yapmak ne demektir? Toplumsalçılıktan uzaklaşmak demektir. Toplumsalçılığın fert yok demek değildir. Fertleri saymıyorsa toplum kimin için nedir ki. Toplum nedir ki? Toplum soyut bir şeydir. Eğer fertlerine hizmet etmiyorsa, fertlerinin çıkarlarını korumuyorsa soyut bir şeydir ki dolayısıyla, benim çıkarım orada korunur zaten. İşte bundan soyutlayabilirsen fertsin, artık topluma falan girmene gerek yok ve girme de. Ulus devletler de böyle devlet bazında sen fertsin... Bozulmaya çalışılıyor. Niye, periferik konumlu ülkeler bir araya gelip merkeze saldırmalarını diye. Bu gayet açık ve nettir. İdeolojiler felsefik olarak da ortaya çıkmaya

başlıyor.

2. Globalleşme, Globalleşmenin şu olduğuna inanıyorum: Globalleşme kendi başına bir dert değildir. Eğer insanlar insani bir esasta bir araya gelecekse, gelecekte bunu istememiz de lazım aslında. Globalleşme bir sonuçtur. "Globalleşme bize işsizlik getiriyor. Özelleştirme işsizlik getiriyor" yanlış bir ifadedir ve bu bir retoriktir, arkadaki gücü gizliyor. Ama, globalleşme ve özelleştirme, sermayenin deviniminin bir sonucudur. Aynen ateş gibi, tabii ateşin komplikasyonları var ama ateş bir sonuçtur özünde, bir hastalık belirtisidir.

Nedir globalleşme dediğimiz? Sermaye, kâr hadleri düşmeye başladığında ekonomik kriz ortaya çıkartır. Ekonomik krizin iktisadi tanımlaması; bazı yerlerde çöken dokularda sermayenin değersizleşmesi demektir. Denizli'deki tekstil fabrikalarına yatırılan sermaye değersizleştirilmiştir, çünkü malları satılamıyor. Sermaye bunu muhtelif yöntemlerle çözüyor. **Birincisi, değerli alanlara geçmeye çalışıyor;** bu coğrafi yayılmasıdır. İşte globalleşme budur. Tabii bunu biz o kadar hızlı yapamıyoruz, bunu güçlü olan sermaye yapabiliyor. Onun için onlar bize gelebiliyor. **İkincisi, bazı alanları değerlendirmeye başlıyor.** İşte harpler çıkartıyor. Bakın harp çıktı, Kosova Savaşı olunca o düşen uçağı yapan fabrika hariç, o fabrikaların hisse senetleri yükseldi, sermaye değerli hale geldi. Harpte başka sebepler de var tabiiyle, ama sermayenin değerlendirilmesi mekanizmasıdır. Onun için bu harpler bitmeyecektir. Ama çevrede cereyan edecektir. Çevrede bu harplerin cereyan edebilmesi için ve oluşan bu genetik hastalığın da merkeze sıçramaması ya da sıçradığında zararlı olmaması için çevresel dokulara dincilik, etnik dokular yayılacaktır. Ve bu bize demokrasi savaşı gibi gelecektir. Şimdi bizdeki Türk-Kürt ya da Laz şu bu mücadelesi gibi. Etnisite solun düşüncesi olamaz, böyle bir şey yoktur. Hatta daha da ileri gideyim, bir topluluğun, tabiiyle başka bir topluluğun- kültürel dokunun-haklarını verme hakkı dahi yoktur, nerede kaldı ki alma hakkı. Peki neden oluyor bu? Merkez in oyunudur bu. İnsanları sınıf bilincinden uzaklaştırmak, sistemden uzaklaştırmak için çevreye, genetik olmayan yapay hastalıklar yayıyor ki, o hastalık çevreye geldiğinde mücadele edemiyor,

çünkü kaynak veremiyor. Bugün bana hiçbir devlet gösteremezsiniz ki, federal yapıda, fakat dağılmıyor. Dağılmaz; ya sosyalist olması lazım Sovyet Rusya modelinde olduğu gibi, bitti ve dağıldı. Kızıl Çin de piyasaya açıldıkça- ırksal yapısını bilmiyorum- kesinlikle dağılacaktır, dağılabilir. İşte Yugoslavya örneği. Veyahut da kapitalist, zengin olması lazım. Neden; ekonomik güçle tutabileceksiniz. Bugün Amerika'ya giden bir insan kendisine ne Hıristiyan, ne Türk, ne Kürt diyor, Amerika'ya gidiyorum diyor, hatta bütün statüsünü dışarıda bırakmaya razı oluyor. Çünkü, kaynağa gidiyor. Oysa burada mücadelenin özünde kaynak mücadelesi olduğu halde, bu kaynak mücadelesi hem merkez tarafından hem bizim çıkar grupları tarafından bir ırksal, dinsel mücadeleye dönüştürülüyor ki, öylece mücadele başka boyutlarda sürdürülebilir, kaynak boyutuna gelmesin. Bu bir ekonomik meseledir.

Üretimden gelen gücü yoktur, dedik. Neden yoktur? Birincisi üretim teknolojisi, ikincisi globalleşme ve globalleşmenin içinde ve/veya ondan ayrı olarak yeni merkezler yaratma, o da özelleştirme. Dolayısıyla globalleşme ve özelleştirme sürdürdüğü sürece bunun anlamı şudur: aynen elektrokardiyogram gibi, burada ne okuruz? Bu sermayenin gücüdür, sermayenin gücü civa gibi olmuştur, bir merkezde yakalanamıyor. O sermaye, artık kendi devletine karşı mutlak bir hakimiyet kazanmıştır; MAI'de tahkim hakkı budur. Tahkim hakkının tarihsel ifadesi; artık sermaye diyor ki Kamu hukuku, özel hukuk diye bir ayırım yoktur, ben seninle eşitim; ne eşiti, ben senden üstünüm artık, sana ben borç veriyorum, bir ihtilaf olduğunda sen beni dava edemezsin, ben seni dava ederim diyor. Sadece firma tahkime gidebilir, devletler tahkime gidemez. İşte bu güç gösterisidir.

Ulus devletleri yıkmaya yönelik faaliyet nedir, artık devlet yok. Bakın sanal bir devlet kuruldu. Sermaye sadece belirli yerlerde konuşlanacak -bu muhtemelen ABD'nin üzeri olabilir- ama sınır hiç mühim değil, çünkü kendi halkını da sömürüyor; Almanya civarı da olabilir, ama, artık sanal bir devletle karşı karşıyadır, o da sermaye özlü bir sanal devlet. Peki, öteki devletlerin rolü ne olacak? Kendi halklarını yahut da vaktiyle kendi halkı olan grupları bu sermayenin çıkarlarına karşı bastırmak olacak. Şimdi, burada

devlet kavramını değiştirdik, bağımlı devlet ya da bağımsızlık kavramını getirmemiz lazım.

Amerika Güneydoğu Asya'ya saldırdı. Çünkü, onlar bağımlı devletlerdi. Günümüzde bağımlı devlet ne demek? Bir hâkim merkezin sermayesini alan devlet bağımlı devlettir, artık devlet türü bitti, devlet türü değişti artık.

Üçüncü bir kavramımızı değiştirmemiz lazım. Ulus devletin yıkılması ajan kavramını değiştirmemize neden oluyor. Kimdir ajanlar? Uluslararası sermayenin, onunla işbirliği yapan iç sermayenin- periferik devletlerde artık iç sermaye diye bir şey de yok, o, onun uzantısı haline gelmiştir ya da gelecektir- O sermayenin çıkarlarını, halkının çıkarıymış gibi halkına anlatan zavallı politikacılarıdır. Bunların hepsi ajandır. Türkiye, 1950'den itibaren bu ajanlarla idare edildi. Ajanlık bu demek. Türkiye'nin topu silahı nerededir, nerede atom bombası vardır, bu değildir ajanlık artık, çünkü böyle bir ajanlığa gerek yok. Ama, kalkıp da bir devlet başkanı "Türkiye tahkime gidecektir, gitmelidir" diyorsa, bu bir ajanlıktır. Eğer diyorsa özelleştirme yapılacaktır, bu bir ajanlıktır. Bütün bu ıslah edilme mekanizmaları falan bunları söylüyorsa kendi halkına karşı ve sermayenin çıkarı doğrultusunda. Efendim, bu sermaye yerli. Hayır, bu sermayenin yerlisi, yersiz sermayenin dincisi, laiki, şeriatçısı olmaz, sermaye sermayedir. Laik sermaye de insanları başka türlü kafa kola almıştır, diğerleri de öyle, bunların hepsi kafa kola alma mekanizmalarıdır. Sermaye temerküz eder.

Kapitalizmin devinim esnasındaki yönünü anlamamız lazım. Muazzam bir imkân var elimizde. Geçen sene bu Güneydoğu Asya krizi ortaya çıktığında, para bize gelmeyecek dedik. Çünkü, biz de tehlikeli ikinci derece kuşaktayız. Para derhal merkeze çekilecekti ve merkeze çekildi. İşte bu, kapitalizmin hareket yönüdür. Kapitalizm, çok muazzam kâr gördüğü çevreye doğru gider, ürktüğü an kendisini güvenceye almak için derhal merkeze çekilir İşte bu çok önemli bir şeydir. Üretici kapitalizmin yönü de aynıdır. Yani, MAI hükümleri bize şunu gösteriyor: kapitalizm, artık bir küre gibi düşünürsek; merkezî güç var, çevrede orbitlerin üzerinde ülkeler var. En dış orbit de Zimbabve gibi ülkeler vardır, bunlar tarihin çöplüğüne gitmiştir, gidecektir artık, biz ikinci orbitteyiz gibi geliyor. Mısır, Yunanistan gibi

ülkeler, ne olacaktır? Bu ülkelerin, aynen enginarın temizlenmesi gibi, işe yarayan parçaları merkeze gidecektir, öteki parçaları orada kalacaktır veyahut da daha dışa gidecektir. Böylece, giderek merkez güçlenecektir, çevre giderek ayıklanacaktır. Güç merkezde birleşecektir.

Bu bağlamda demokrasi kavramı çok önemli gibi geliyor bana. Üretimden gelen gücün yok olması halinde demokrasinin tartışılması anlamsızlaşıyor. Demokrasi kavramı çok önemli, ama üretimden gelen güç böylece parçalandıktan sonra artık anlamı falan da yok. Diktatörlük mü; hayır, diktatörlük falan istemiyorum ben. Eğer, halk hakikaten sözünü söyleyecekse önce yarattığı değerlere kolektif olarak sahip olmak mecburiyetindedir. Çünkü, artık gidiş bizim irademiz dışındadır, bunun kendi dinamiği vardır. Yani bir Mercedes otobüs motorunu, marşı açtığınızda, ben bir de gideyim arkada dönerken elimle burayı düzeltiyim demek ne kadar zorsa, sisteme müdahale o kadar zordur. Eğitime de müdahale edilemez. Ben olaya akademik olarak bakıyorum, bizden hiçbir şey beklemeyin. Eğitimi özelleştirmenin amacı budur zaten. Öğretim üyelerine part-time teklif etmek budur zaten, başka meslek var mı part-time olan yoktur. Ne demektir, git sen burada sermayenin sözcülüğünü yap demektir. Devlet onun için bize bu kadar para veriyor, bize böyle bir görev biçilmiş vaziyette. Aydını böyle beklemeyin, sanat da böyledir; yani, Rönesans ortaya çıktığında bütün sanatçılar dinsel resimler yapmışlardır, çünkü saray beslemek zorunda. Fakirlerle

uğraşmışlar mıdır? Böyle bir şey olamaz. Kim parayı veriyorsa sanat da ona yönelir. Aydın denen de- işte aydın demeyin yani- hepsi ona yöneliktir. Dolayısıyla, kaynağa hâkim olmak meselesi. Kaynak toplumsaldır ve bu giderekten temerküz oluyor, daha da şiddetle temerküz oluyor.

Örgütlere geldiğimizde; 1962'de çok ünlü bir Alman sosyologu çıkmış ve kamusal alanlar diye bir tez ortaya atmıştır. İnsanlar, böyle demokratik, sivil toplum örgütleri -ama tam da değil- kahve sohbeti de mesela bir kamusal alan gibidir, halkın tercihini yukarıya yansıtmak. Fakat görülmüştür ki, bunlar da bir yerde sermayenin güdümüne girmiştir. Yani, sorunları çözecek olan halk, toplumun dışına itiliyor giderekten.

Çok parça bölük şeyler anlattım.

Parça bölük anlatmamın sebebi şu: Ben doğrusu, üniversite dersini de böyle yapıyorum, arkadaşlarım şikâyet ediyor ama, ben onlara diyorum ki: Bir üniversite hocasının dersini dinledikten sonra "Çok güzel anlattı" dersek, aslında biraz o işte yanlışlık vardır. Çünkü, mutlak gerçek bir şey yok diye inanıyorum ben. Bir düşünce sistemleri var, bir oluşumları var. Dolayısıyla, mühim olan, kafamızı itmeye yönelik zorlamaya yönelik birtakım şeylerin ipuçlarını vermek, çelişkiler yaratmak. Tabii böyle çok dengesiz vaziyette değil. Ben, bir gidişi aklımın yettiği kadar anlatmaya çalıştım.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.